

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 904.

CHICAGO, ILL., 8. JANUARJA (January 8), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

DVA MESECA PO VOLITVAH IN —

Na vsako odprto službo v Chicagi čaka pet brezposelnih delavcev. V Chicagi je na tisoče ljudi, za katere ni dela. Brezposelnost je občutna po vsem Illinoisu. Razmere so se v tem oziru decembra in januarja poslabšale. Mnogo brezposelnih delavcev in njihove družine žive v bedi, kakršne ni bilo že več let.

Tako poroča illinoiska državna posredovalnica za delo zaeno s posebno komisijo, ki študira način poslovanja privatnih in drugih posredovalnic za delo. Ker tega poročila niso podali socialisti, moramo pač verjeti, da je v deželi res veliko brezposelnih in da mnogi izmed njih žive v pomanjkanju in bedi.

In vendar—Coolidge je bil izvoljen zato, da bo veliko dela za vse, da bomo imeli prosperiteto, visoke plače in "ameriški življenski standard".

V Chicagi je v resnici veliko več brezposelnih delavcev kot jih navaja omenjeno poročilo. Brezposelnost pa ni zadela samo delavcev v Chicagi in Illinoisu, ampak po vseh Zedinjenih državah. In traja že nad leto dni.

V neštetih manjših in večjih podjetjih so bile po predsedniških volitvah znižane plače. V tisočerihi so zmanjšali obrat, kar pomeni, da je bilo mnogo delavcev odpuščenih. Ostale se priganja pri delu bolj kot se jih je ko še ni bilo tolikšne delavske rezervne armade.

Miljone delavcev je glasovalo za Coolidgea in druge kapitalistične kandidate zato, da ne bi bilo prav teh stvari, ki bi prišle edino, če bi bil izvoljen kandidat delavske in farmerske koalicije. Pa so vseeno prišle! V kapitalistični ekonomski uredbi ne more biti drugače. Delavci, da, tudi, ameriški, bi morali vedeti, da noben Coolidge, Harding, Roosevelt, Taft, Wilson itd., ne morejo stresti prosperitete iz rokava. Vse industrialne krize v tej deželi so bile pod vladami kapitalističnih strank.

V kampanjah pa se uboge na duhu leto za letom vara, da pride prav gotovo kriza, če ne bo zmagala stranka, ki je za "prosperiteto", in to je največkrat republikanska stranka, včasih pa demokratska. Delavci se krize boje in dajejo vlado v roke strankam, katere zagovarjajo

in branijo sistem, ki povzroča — industrialno in druge krize.

Miljoni delavcev so glasovali za Coolidgea, zato da bi si ohranili delo, "visoke" plače in s tem "prosperiteto". Teden po volitvah so bile v tovarnah tekstilne industrije in v mnogih drugih znižane plače; v skoro vseh so par dni po volitvah odпустили še več delavcev; kjerkoli so mogli, so položaj delavcev poslabšali.

Kriza ni ena najobčutnejših. Ta dežela je videla že mnogo hujših. Ampak že to, da je mogoča kljub takemu varuhu blagostanja kot je Calvin Coolidge, bi moralo dati ameriškim delavcem misliti.

La Follette bi dobil par milijonov glasov več če bi se delavci ne bali za svoje službe in plače. Zamanj jim je bilo dopovedovanje, da so se krize dogajale ko so bili v Beli hiši predsedniki, kateri so pripadali isti stranki kot Coolidge, ali pa demokratski; med to in republikansko pa ni nobene razlike.

Brezposelnost je svojstvo kapitalističnega sistema. Svoje zakone ima v ekonomski uredbi kakoršna je. Odpravljena bo, ko se odstranijo vzroki, to pa je naloga, ki jo ne bodo izvršile take stranke kot sta republikanska in demokratska.

Brezposelnost je danes dnevna prikazen v vseh evropskih in drugih deželah, sovjetska Rusija vključena. Odpravljena ne bo na mah, ne čez dan ali dva po zmagi delavstva v tej ali oni deželi, ampak polagoma, v kolikor se bo kapitalistični sistem produkcije in distribucije za profit umikal socialističnemu sistemu. To je stvar gospodarskega razvoja in dela. Socializem ne pride sam od sebe. Delavski razred se mora boriti in dozorevati zanj. Ni dovolj, ako rečeš, da si na dan volitev glasoval za delavske kandidate. To je silno malo. Učiti se moraš, biti moraš član socialistične organizacije, unije ako obstoji v obratu v katerem si vposljen, in boriti se moraš za interese vseh delavcev, zato da se boš za svoje boril.

Izvoljen je Coolidge, pa vendar ne dobiš dela. Če ga imaš si v skrbeh, da ga morda že jutri izgubiš. Nobene sigurnosti ni, in to te ne

dela brezskrbnega. Ti pa bi rad pred vsem eno stvar na svetu: rad bi bil siguren, da boš imel tudi jutri delo, zaslužek in kruh. Toda te sigurnosti nisi imel pod Clevelandom, ne pod Tantom, Rooseveltom, Wilsonom, Hardingom, in nimaš jo pod Coolidgom. Ne imel bi jo, tudi če bi bil izvoljen La Follette, ker predsednik še ne dela čudežev in ne bi mogel spremeniti sistema čez noč tudi ako bi ga hotel. Coolidge ga noče, ampak brani tega ki je, in zato je bil izvoljen. V interesu delavcev bi bilo, da bi delali za svoje koristi in se borili proti strankam, ki zastopajo interese posedujočega sloja. Ali delavci so v strahu za službe in glasujejo, nič drugega, samo glasujejo za stranke, ki jim obljubujejo delo, stalno delo in prosperiteto, ako ostane vse tako kakor je. Vsaka taka obljuba bi jih morala spomniti, da se jim je godilo in se jim premnogokrat godi slabo pod sistemom kakoršen je. Iz tega spoznanja bi prišli do drugega, da je treba spremeniti sistem, odpraviti vzroke za stvari ki jih tepejo danes, in to bi jih privedlo k zaključku, da predstavlja pot iz sedanje kaotične, kričevne uredbe v pravično in sigurnejšo socialistično gibanje, ki gradi na temelju neizprosni razvojni zakonov nov ekonomski red, red bratstva, pravičnosti in sigurnosti.

Ruthenberg obsojen.

Sodnik Charles E. White v St. Josephu, Michigan, je obsodil Charles E. Ruthenberga od tri do deset let zapora in na \$5,000 globe, ker je "kršil" michigansko *criminal syndicalism law*. Prestopek je bil narejen na komunistični podzemski konvenciji avgusta 1922 v bližini Bridgmana v Michiganu. Na obravnavi je bil Foster, obtožen kršitve istega zakona kot Ruthenberg, oproščen, toda Ruthenberg spoznan krivim. Pritožil se je na michigansko vrhovno sodišče, ki je potrdilo odlok prve instance. Ruthenberg bo tiral boj naprej na zvezno vrhovno sodišče.

Obsodba C. E. Ruthenberga je glupost, ki se je ne more opravičiti. Ameriški sodniki bi imeli mnogo hvaležnejšega dela, če bi nastopali malo bolj proti graftarjem in podobnim kršilcem postav, mesto da se ukvarjajajo s preganjanjem radikalcev.

(Članek o potrditvi obsodbe C. A. Ruthenberga po michiganskem vrhovnem sodišču je bil priobčen v 901. številki "Proletarca".)

Ali ste že naročili "Ameriški Družinski Kolar"?" Ako ne, pošljite vsoto 75c na naslov "Proletarca". Ako ga hočete prejeti, pošljite naročilo takoj.

Izrabimo naše priložnosti.

Morris Hillquit.

(Govor pred članstvom socialistične stranke v New Yorku.)

Situacija, ki je nastala v delavskem političnem gibanju v tej deželi, predstavlja tri možnosti.

Meseca februarja se bo vršila v Chicagi konvencija, ki jo je sklicala "Konferenca za progresivno politično akcijo." Udeležili se jo bodo zastopniki delavskih unij. Vse unije bodo povabljenе. Splošne, državne, okrajne in lokalne delavske centrale bodo upravičene do zastopstva.

Ta konvencija bo po zastopstvu in udeleženi organizacijah približno enaka kakor clevelandška konvencija K. P. P. A. Predstavljala bo okoli dva in pol milijona organiziranih delavcev in delavk. Razen unij bo na tej konferenci zastopanih par farmerskih organizacij, socialistična stranka, Liga za industrialno demokracijo, par kooperativnih zvez in par progresivnih skupin.

Tu hočem razločevati med La Follettovimi podporniki, to je, med organizacijami in posamezniki, ki so se izrekli za podpiranje La Folletta in Wheelerja v prošli kampanji — in med Konferenco za progresivno politično akcijo. La Follettova kampanja je bila nekaka firma sporazuma med K. P. P. A. in narodnim La Follettovim klubom. Zadnje imenovana skupina je služila za zatočišče raznim elementom, ki so bili za La Folletta iz tega ali onega vzroka.

Te firme sedaj ni več. Februarska konvencija se bo vršila na podlagi določ K. P. P. A. Pridružene organizacije bodo na konvenciji zastopane po članstvu in moči, kot določa konstitucija K. P. P. A.

Vprašanje je, ali naj na tej konvenciji ustanovimo novo stranko? Razumeti moramo, da ako se stranka na čikaški konvenciji ustanovi, bo to neodvisna straka.

Kako naj socialisti nastopamo na tej konvenciji? Ali naj se dvignemo v sredi razprav in rečemo: "Stojte! Ali bo to delavska stranka ali liberalna stranka? Če bo 'liberalna stranka', smo proti. Če bo 'delavska stranka', smo zanj.

Stranka ki bo ustanovljena, ne bo presojevana po njenem imenu, ampak po elementih, ki ji bodo pripadali. Če bo konvencija K. P. P. A. ustanovila novo stranko, se jaz ne bi trudil dognati njeno ime. Dokler bi imela za seboj tako velik del delavskega gibanja, kot bo zastopan v Chicagi, bom jaz zadovoljen, ker to bo delavska stranka. Toliko marksista sem še zmiraj, da

ime zame ničesar ne pomeni; interesi, ki jih bo zastopala, to je, kar šteje.

Ali bodo imenovali novo stranko "delavsko stranko?" Ne vem, in me tudi ne briga. Mi bi radi pridobili tudi farmarje. V vseh deželah z močnim delavskim gibanjem se zavedajo v polni meri važnosti kooperacije s kmečkim ljudstvom. Mi smo imeli njihovo podporo do gotove meje v prošli predsedniški kampanji. Mnogi mislijo, da bi beseda "delavska" ne odgovarjala povsem namenu skupne stranke.

Recimo, da bo konvencija v Chicagi nasprotovale ustanovitvi nove stranke. V končnem analiziranju pridemo do zaključka, da je v tem vse odvisno od železničarskih unij, ki prevladujejo v K. P. P. A. Ako te hočejo, bo nova stranka ustanovljena. Če pa bi te unije nasprotovale ustanovitvi stranke na tej konvenciji, kaj potem?

Potem se pojavi druga možnost. Na čikaški konvenciji bo mogoče dovolj unij in drugih skupin, ki bi mogle ustanoviti novo stranko, četudi bi K. P. P. A. kot taka ne sodelovala v nji. V nekaterih državah delavske stranke že obstoje, npr. v Pennsylvaniji in v sredozapadnih državah. Na konvenciji bi se mogli zanašati nanje.

Potem je še tretja možnost. Ko bomo prešteli naše sile, bi mogoče pronašli, da ne bomo imeli dovolj materiala s katerim bi mogli zgraditi močno novo stranko. V tem slučaju bomo koncentrirali vse delo v socialistični stranki, na katero bo odpadla naloga vršiti boje na političnem polju za delavsko ljudstvo, kakor v prošlosti. Socialistična stranka bi tako dobila priložnosti kakoršnih ni imela že mnogo let. Postali bomo dediči sentimenta za neodvisno politično akcijo, ki se je skristaliziral v kampanji.

Vse to je postalo mogoče radi prevdarne taktike in stališča, ki ga je zavzela naša stranka v prošli kampanji. Stranka si je napravila velike priložnosti za svoj razvoj. Izrabimo jih kolikor največ mogoče.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je **904**. Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic. Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

RUDOLF GOLOUH:

KARL KAUTSKY.

Karl Kautsky je praznoval letos svojo sedemdesetletnico. Nismo prijatelji osebnega poveličevanja, vendar mislimo, da bi bila grda nehvaležnost, če bi opustili priliko, da se spomnimo vsaj ob tej sedemdesetletnici ogromnih zaslug Karla Kautskega za znanstveni in organizatorični razvoj socijalizma v Nemčiji in po vsem svetu.

Karl Kautsky se je rodil 1854. leta v Berlinu. Oče je bil Čeh, mati pa Židinja. Leta 1874 je šel na Dunaj, kjer je obiskoval vseh učilišče in spisal svojo prvo knjigo: "Einfluss der Volksvermehrung auf den Fortschritt der Gesellschaft" (Upliv pomnoževanja ljudstva na družbeni napredek). Preselil se je nato v Zuerich, kjer je sodeloval skupno s Karlom Marksom in Engelsom pri "Jahrbuch fuer Sozialwissenschaften". Leta 1882 se je zopet preselil na Dunaj, leta 1883 je pa začel izdajati v Stuttgartu "Die Neue Zeit". Ta revija je imela pod njegovim vodstvom odločilen upliv na razvoj socijalističnega gibanja v marksističnem zmislu. Urejeval jo je vse do leta 1917, ko ga je desničarsko orijentirana struja nemške socijalne demokracije zamenjala s svojim pristašem.

Njegovo delo je tudi znani "Erfurtski program," ki se ga je upravičeno smatralo za temeljni zakon marksistično usmerjenega delavskega pokreta. Erfurtski program je spisal leta 1882. Leta 1899 je spisal svoje največje delo: "Die Agrarfrage"; leta 1902 "Die soziale Revolution" in leta 1906 "Ethik und materielle Geschichtsauffassung".

Največ znanstveno literarnega delo je pa opravil, kakor omenjeno, v svoji reviji "Die Neue Zeit". S to revijo si je postavil več en spomenik. V razpravah priobčenih v tem časopisu se zrcalijo borbe, bolesi, dvomi in dognanja socijalističnega gibanja v zadnjih štiridesetih letih. Zgodovina socijalizma v tem času se bo pisala pretežno na osnovi spoznanj in razglabljanj, ki jih je Kautsky tako bogato posejal v tej perijodni knjigi znanstvenega socijalizma. Hudi spori so pretresali slabotne vrste tedanjih delavskih strank. Socijalistično gibanje je strjarstvo tudi takrat do kraja razkrojilo. Borba med socijalno demokracijo in "svobodnimi" socijalisti, ki so se nagibali bolj k anarhističnemu pojmovanju socijalističnih načel in socijalistične taktike — tipična predstavnik te struje sta bila Mots in Bakunin, nedvomno dva velika duhova —, je vzela tedanjim delavskim organizacijam poslednjo moč in upliv. V latinski Evropi so bili anarhistični elementi v veliki premoči, kakor tudi v slovanskem delu bivše Avstro-Ogr-

*) Poslovenil ga je Anton Kristan in izdal v knjižnici "Napreja" v Idriji l. 1904.

ske; na Dunaju samem je ta medsebojni boj skoraj uničil prej dobro obetajoče gibanje. Nič boljše ni bilo niti v doktrinarni Nemčiji, da ne govorimo o Rusiji, kjer se je revolucionarno delo vršilo od nekdanj v tajnih organizacijah, ki so stale skoro vse pod vplivom mogočnega ruskega misleca in agitatorja Bakunina. Vladal je vsesplošni nered v organizacijah in v mišljenju; tu je bilo treba končno zanesti enotno misel znanstvenega socializma, kakor ga je razumel utemeljitelj prve internacionale, pisec "Kapitala" in "Komunističnega manifesta", mojster Karl Marks. To težko nalogo je prevzel nase, kot najboljši poznavalec marksizma, Karl Kautsky. V strogo znanstvenih razpravah, v knjigah in brošurah, je Kautsky neumorno opominjal, sklicujoč se na zgodovino, na zakone gospodarskega razvoja, na temeljne nauke marksističnega realnega pojmovanja družbenih in socialnih pojavov, na potrebo preloma z obupno taktiko revolucionarnega romanticizma. Le v mogočnih, sklenjenih delavskih razrednih organizacijah in v socialni in politični borbi širokih mas, ne samo na ulici, marveč tudi v parlamentih, v občinah itd., je videl možnost uspešne borbe ter naraščanja in dozorevanja delavske politične in duševne moči. To ogromno delo v smeri preporoditve delavskega pokreta v smislu marksističnega socializma, je rodilo uspeh. Pod uplivom sodrugov Guesda v Franciji, Plehanova v Rusiji, Bebla v Nemčiji, Coste v Italiji, nepozabnega Viktorja Adlerja v Avstriji, Iglesiasa v Španiji, se je začelo razvijati socialno demokratično gibanje po enotni strukturi in miselnosti. Druga internacionala je postala kmalu resen političen faktor. Začela se je doba praktičnega organizatoričnega in javnega dela, ki je trajala vse do izbruha svetovne vojne, ko je nastopila zopet faza nove hude notranje borbe. Od tega časa pa do izbruha svetovne vojne so pravzaprav vse pridobitve delavstva na polju političnih pravic in svoboščin in socialne politike plod tega dela. Karl Kautsky ni bil nikoli pristaš revolucionarnega fanatizma, zavedal se je pa tudi, da utegne istotako škodovati socialistični stranki pretirani politični oportunitizem. Neodločno in nedosledno zadržanje nemške socialne demokracije in drugih soc. dem. strank ob izbruhu in tekom vojne, ga je hudo bolelo. Pridružil se je zato kmalu levičarski struji nemške socialne demokracije ter bil med prvimi ustanovitelji nemške neodvisne socialistične stranke. Z razkolom, ki se je začel med vojno in katerega izraz sta bili Zimmerwaldska in Kientalska konferenca, in ki je dosegel po nastopu boljševiške vlade na Ruskem in komunistične stranke v ostalih državah svoj vrhunec, se je začela za Kautskega najtežja doba njegovega tako plodnega in pomembnega življenja. Zdi se nam, kakor da bi bila v tej njegovi tragiki posebljena tragika vsega socialističnega gibanja.

Kje tiči krivda, da je naša ponosna stranka na stavba, katero smo gradili s tako ljubeznijo in vestnostjo in na tako trdem temelju pokazala naenkrat tako močne razpoke? Ali smo prece-njevali svoje moči, ali smo pri vsakdanjem težkem organizatoričnem delu zanemarili revolucionarne naloge in revolucionarno vzgojo mas? Ali nismo dovolj upoštevali življenja, kakoršno je? Po štiridesetih letih izgleda, da je stari spor med revolucionarnimi metodami bakuninistične Rusije in socialističnim demokratičnimi metodami zapadne Evrope teoretično še vedno nerešen. Ali izgleda samo. Kajti Karl Kautsky nas še vedno opominja, da je marksistična osnova pravilna, da je bila ta osnova potrjena po vseh dogodkih vojnega in povojnega časa — zlasti po sami revoluciji v Rusiji, kjer sicer imajo delavsko vlado, kjer pa ne morejo uresničiti socializma, ker se mora Rusija prej industrijalizirati in gospodarsko dvigniti.

Kautsky gleda lahko danes na svojo pre-ostlost v zavesti, da je izvršil vso svojo dolžnost. S svojim bistrim in temeljitim umom je dognal toliko neizpodbitnih resnic, pokazal izmučenemu in zanemarjenemu delavstvu s tako duševno silo pot odrešenja, da ga lahko uvrščamo med patrijarhe nove človeške družbe.

Svojo sedemdesetletnico praznuje v času, ko se stari svet ruši pod težo svojih zablod in ko si novi svet, tu z radikalnimi metodami, tu s postopnim zavojevanjem politične in gospodarske moči, krči pot do sreče. Duševni oče Erfurtskega programa lahko po vseh težkih izkušnjah zadnjega desetletja mirno pokaže na te svoje smernice kot na v glavnem edino možno pravilno pojmovanje socialističnih načel in socialistične taktike v tej dobi. Lenin je Kautskemu očital nedoslednost in neodločnost. Na hude besede neizprosne ruskega revolucionarnega diktatorja, je Kautsky odgovoril z mirno besedo znanstvenika: "Na Ruskem vlada boljševiška stranka v imenu delavstva, Rusija je pa še vedno daleč od socializma. Ne zadostuje, da prevzameš oblast: ako niso še vsvarjeni pogoji za uresničenje socializma, ne prideš hkrati do cilja! Zgodovino vodijo železni zakoni gospodarskega razvoja, ki so močnejši od same revolucionarne volje. V zapadni Evropi so razmere drugačne, tu je proletarijat še daleč od prevzemanja oblasti, bo pa mogel potem toliko lažje in hitreje izvesti socializem. Raznolike so stopnje razvoja posameznih držav, različna sta stanje in metode proletarijata. Enotno pa mora biti stremljenje, da ojačimo povsod revolucionarno zavest delavstva, da ga povsod približamo skupnemu cilju."

In res, Lenin je moral sam kmalu spoznati, da se mora Rusija hitro industrijalizirati in gospodarsko urediti in postal je glasnik in organizator "Nepa", t. j. nove ekonomske politike!

Dogodki zadnjih let so nam prinesli nebroj novih vprašanj. Vsled strahovite dolgoletne go-

spodarske krize in vseh drugih nenormalnosti propadajo neštevilne gmotne in duševne vrednote, rušijo se etična načela. Za vsa vprašanja, ki spremljajo to nevarno krizo današnje družbe, njenih razredov in njenih strank, bo treba najti, v kolikor so se stare že preživele, novih temeljnih osnov. Dovolj jakih duhov šteje naša stranka. Upamo, da bomo v vrsti velikih umov, ki nam bodo odkrivali nova dognanja, štelili še dolgo tudi našega Kautskega. S to željo pozdravlja slovensko delavstvo njegovo sedemdesetletnico. — ("Pod lipo".)

Jugoslavija se pripravlja na volitve.

Jugoslavija bo meseca februarja imela volitve poslancev v skupščino, če se preje ne pripeti kaj hudega. Ker je sedaj na vladi Pasić, kot skoro ves čas od kar Jugoslavija obstoji, hoče dobiti večino, ki se jo najlažje dobi, če se zatre opozicijo. Najprvo se je lotil Štefana Radića in njegove stranke, katero je proglasil za "nelegalno", mnogo njenih predstavnikov pa aretiral. Radić je baje pobegnul in kuje zveze z ruskimi boljševiki, kot trdijo Pasićevi agentje.

Vlade imajo danes za preganjanja neljubih oseb in strank imenitno sredstvo: "Z ruskimi boljševiki rujejo proti interesom države!"

Iz Sofije poroča Walter Collins, da je Radić v zvezi z zastopniki Moskve napravil načrt za ustanovitev podonavske federacije, h kateri bi bile priključene Avstrija, Ogrska in Jugoslavija. Kajpada se ta vest glasi, kot da je misel za tako federacijo nekaj čisto novega. Kadar se govori o balkanski federaciji, brihtni poročevalci tudi to gibanje pripisujejo boljševikom, kakor da ni še nihče nikdar poprej govoril o federaciji dežel na Balkanu.

Radićeva stranka, ki je na Hrvatskem danes edina stranka ki ima za seboj ljudstvo, je na potu velesrbski politiki radi svojih zahtev po samostojnosti Hrvatske v jugoslovanski ali pa balkanski federaciji. S prevdarnejšo taktiko bi lahko mnogo dosegla, ampak Radić je bil mnogokrat nepreviden pa je igral v roke reakciji.

Jugoslovanska politika je čudna stvar. Ne mine skoro teden, da se ne bi pripovedovalo o nevarnosti razpada Jugoslavije, dinar pa se dviga v vrednosti. Volilna kampanja je živahna, shodov je ogromno, govori in piše se o skupnem nastopu opozicionalnih strank in o enotni fronti med delavstvom, toda to se le piše in govori, v praksi pa je enotne fronte zelo malo in opozicija nesložna. Socialisti upajo, da bodo meseca februarja dobili precej novih mandatov. Jugoslavija je danes skoro edina večja evropska država brez močnega kluba socialističnih poslancev v svojem parlamentu.

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

"Umiri se, umiri se, Ivan!"

Ne smem domov; tam blizu Postojne je moj dom."

"Blizu Postojne? Ah, Postojna! Tudi jaz ne smem, ne morem. In še nista niti dve leti pretekli, od kar sem morala zapustiti dom."

In mu je pripovedala:

"Mater sem imela, pa mi je umrla. Bilo mi je tedaj 16 let. Tri leta so torej potekla od tistega dne. Oče pa še živi; bil je upravitelj velikega posestva v bližini Postojne. Čezmerno mnogo je pil in strastno igral. Slišala sem pripovedovati — nevem, koliko je resnice na tem —, da je včasih šel gologlav in bos v Trst, a domov se je — baje — pripeljal v elegantni kočiji s štirimi konji, preoblečen od pete do glave, v žepih pa kopicu priigranega denarja! Drugič je baje šel zopet v Trst kot lastnik velike hiše, v listnicah je imel polno bankovcev, a vrnil se je s praznimi žepi, razlaščen, berač. Tako se je to mnogokrat ponavljalo, dokler ni stopil v službo h knezu W . . . in se poročil z mojo materjo. Tedaj je živel vzorno, dokler ni mati umrla. Edinica sem. Poslali so me v neko privatno vzgajališče in dekliški licej na Dunaju. Ko mi je umrla mati, sem se morala takoj vrniti domov in prevzeti gospodinjstvo. Bilo mi je prav težko, tem težje, ker je pričel oče piti in igrati. Zapil in zaigral je vso materino zlatnino in perilo. Po šestih mesecih nismo imeli niti ene rjuhe več. Prodal je tudi vse pohištvo, ki je bilo kaj vredno. Kuhala nisem ponavadi nič, ker nismo imeli doma ničesar. Oče je jedel po gostilnah, jaz pa sem hodila v vas k teti, ki mi je dajala hrano in obleko. Očeta nisem videla mesece in mesece, najmanj pa tedne. In kadar sva se videla, je bil mrk in zlovoljen, največkrat pijan in umazan. Prigovarjala sem mu a vselej me je zavrnil: "Če pijem, pijem za svoje; premlečna si še, da bi mene učila!" Umolknila sem, in — resnično — ni me nič preveč ganilo. Nikake osebne ljubezni nisem čutila do njega.

Mati mi je pripovedovala, da je osem dni naravnost tuleče jokala, ko sem se porodila; da me eno leto sploh pogledal ni. Hotel je namreč imeti fanta. Sina pa ni bilo. Občutila sem po naravnem nagibu, da me sovraži. To sovraštvo ali vsaj ta ravnodušnost je ostala med nama dvema neizpremenjena do tistega usodnega dne . . .

Skoraj nič se nisem več zmenila zanj. Živejala sem sama zase; zvečer sem se zaklepala v svojo sobo.

Neke noči — bilo je 12. septembra 18 . . . ; ta datum je vsekan v mojih možganih — sem slišala ob polenajstih zvečer glas očeta in kneza W . . .

Oče je bil pijan, knez popolnoma trezen.

Mimo moje sobe sta šla. Slišala sem le pretrgane stavke. Knez je dejal: "Torej, gospod moj, jutri bova sklenila račune; še to noč ti dam časa, da se premisliš!"

Oče se je bolešno — gnusno smejal:

"Ha-h-ha-h . . . še to noč, pa naj bo, gospod knez . . . pa naj bo . . ."

"Račune . . . še to noč . . . skleniti . . ."

Vstopila sta v očetovo sobo. Občutila sem grenkobo v grlu, ki mi je silila nevzdržno navzgor, v usta, v nos, v oči, v možgane. Vrtelo se mi je v glavi. Kakor skozi meglo sem videla obrise svetlobe slabe petrolejke: spomine, ki sem jih prvič oživela. Dvoje oči sem videla, dvoje knezovih oči, ki so me povsod zalezovale. Do tistega večera se tega nisem zavedala. V kratkem trenutku so se zvrstile pred mojimi možgani slike, ki so letele kakor v filmu: pri oknu stojim; nepričakovano me speče v sence pogled, ki prihaja izpod lipe . . . knez je . . . Vodo nosim; nepričakovano me zgrabi za roko . . . knez je . . . in tako dalje. Našteti bi morala mnogo, mnogo slučajev. Vsaka slika pa konča s knezovo glavo: trioglata glava s trioglatimi, zarjavelimi očmi, s širokim nosom, s širokimi usti; trioglata glava na dolgem vratu, ki ga obkroža visok, trd ovratnik z belo kravato. V gumbnici pa nosi vedno bel nageljček.

Slike so se vrstile, kakor pokrajine v letenčem vlakcu. Strmela sem. Nenadno je udaril nekdo po vratih.

"Olga, odpri!"

Sapa mi je zastala.

"Odpri!"

Stresla sem se in tiho rekla:

"Spim, oče; pusti me, jutri . . ."

Tedaj je jel prositi.

"Prosim, Olga, prosim, za božjo voljo, odpri!"

Odprla sem. Smrdelo mu je iz ust, toda rekla nisem ničesar. Dušil me je ostuden duh, pa sem se mu junaško upirala. Ni vedel, kako bi pričel. Silno nerodno mu je bilo. Takrat nisem tega opazila, šele danes razumem, kako nerodno je pričel govoriti.

"Kaj je, oče," sem ga vprašala.

"Slabo!"

"Zrla sem vanj in ga nisem razumela. Vrgel se je na preprogo. Hropeče je jokal. Nepopisno se mi je studil, in obenem tudi smilil. Smeh se me je polaščal. Tako neumen položaj! Premagala sem se in ga vprašala:

"Kaj je, oče; povej vendar!"

Tedaj pa je izbruhnil:

"Zaprli me bodo, še jutri!"

"Zaprli, sem začudeno vprašala, zakaj?"

"Denar v blagajni! Denarja ni; in jaz sem ga vzel, zaigral sem ga!"

Prestrašeno sem spregovorila:

"Kaj pa morem jaz za to?"

"Ti moreš vse, rešiti me moreš!"

"Jaz rešiti?"

Dvignil se je ter se obrisal z robcem po umazanem, mokrem obrazu. Prav tiho je šepetal:

"Tam v moji sobi sedi knez. Pravi, da hoče v tvoji sobi, pred teboj spregovoriti o svojih pogojih."

Zavpila sem:

"Ne, ne . . ."

Nič ni pomagalo. Oče je vzel ključ iz ključavnice, zaprl je za seboj vrata in me zaklenil v sobo.

Obupana sem se vlegla v posteljo. Misliti nisem mogla, — v glavi se mi je mešalo; le drobci misli so švigali semtertja, in zaman sem skušala oprijeti se kake jasne misli. Misli so se križale, kakor se križajo ob oknih drdrajočega vlaka v temni noči iskre iz lokomotive, ustvarjajoč ogromno ognjeno rešeto. Tako je bilo v mojih možganih. Slišala sem, kako se je obrnil ključ v vratih in opazila sem obojico pred seboj. Knez je previdno zaklenil vrata in spravil ključ v žep svojega telovnika.

Vsedel se je v moj naslonjač, ne da bi me bil pogledal, oče pa je stal pri naslonjaču in čakal. Knez si je potegnil hlače čez kolena, da bi se mu v kolenih ne zmečkale; položil je levo nogo čez desno, prijel se je, sklonivši se, z obema rokama okolo gležnja leve noge, pogledal je izpod oči po sobi ter jel govoriti:

"Lepa je bila tvoja mati, lepa vaša žena, gospod oskrbnik. Nisi je vreden, pijanec in kvartač! Hčerka tvoja pa je na las podobna tvoji ženi."

Nisem prav razumela, kam meri, in sem se že veselila, da se vse dobro izide; motila sem se, kajti knez je nadaljeval:

"Tvoja žena je umrla; a ni mi poplačala dolga. Težko ji mora biti na onem svetu zategadel, zelo težko. Pa pustimo te reminiscence! Rad sem jo imel, gospod oskrbnik, in prav vse bi bil žrtvoval, če bi jo bil mogel dobiti . . ."

Oče se je bedasto smejal.

Jaz sem zakričala:

"Prenehajte, gospod knez, grdo je to!"

"Ne vznemirjajte se, mlada gospodična, ne pripovedujem vam; vašemu očetu pripovedujem, in — glejte — on se smehlja!"

"Nič hudega, gospod knez," se je vmešal oče.

"Nič hudega, vidite! Rad sem jo videl. In nekdanj — sedaj je od tistega časa minulo ravno dvanajst let; bil sem tedaj še mlad — nekdanj torej sem jo zalezoval, ko ste šli vi z mojim starim na lov. V pozni noči se je zgodilo, in ravno v tej sobi. Potrkal sem na vrata in vstopil. Sedela je pri tej-le mizi in šivala. Lepa je bila. Če pravim, da je bila lepa, pomeni to silno mnogo, kajti nobene lepe ženske nisem še videl razen nje. Ponudila mi je stol. Vsedel sem se blizu nje. Silil sem v njo; smejala se je, ker je mislila, da se šalim. Vedno drznejši sem postajal. Jela se je umikati; jaz pa za njo.

Dalje prihodnjč.

"PROLETAREC" PRED 20. LETI

"Proletarec" meseca januarja 1906, prva številka.

Ameriške vesti.

— Ko se je naš predsednik Roosevelt te dni peljal na parniku "West Virginia", so mu častniki izročili lepo okinčano lopato in ga prosili, naj vrže nekaj lopat premoaga v ogenj pod parnimi kotli. Tedi jih je ubogal. Komaj je izvršil to "imenitno" delo, so lopato takoj zdrobili na drobne koščke in jih razdelili med moštvo kot relikvije.*** V Evropi se trgajo klečeplazci za ostanke od smodk, katere mečejo "visokorodni" postopači proč, pri nas v svobodni Ameriki se pa trgajo za ostanke lopate, katero je predsednik imel slučajno v rokah.

— Ko je ljudski vihar v Rusiji gnal silne valove, je Samuel Gompers poslal udanostno adresu grofu Witteju, ruskemu ministerskemu predsedniku in sicer v imenu ameriških delavcev. Gospod Gompers, zastopnik najmočnejše delavske strokovne organizacije na svetu, se je predrznil psovati ruske proletarce, "ker so podeljeno svobodo onečastili z izgredi".

Mi ne vemo, koliko časa bodo delavci trpeli v svoji sredi tega hlapca ameriških kapitalistov, ki se smatra v svoji domišljavosti za nekakega avtokrata v ameriški delavski zvezi?

Doli z Gomperšom! bi se moralo čuti iz tisočev delavskih ust v Ameriki, ako bi delavci razumeli, kakšno podlo lumparijo je Gompers zopet završil s to udanostno izjavo.

— V "Glasu Svobode" pravijo g. Konda, da je "Proletarec", ker je v resnici glasilo zavednih delavcev, nekak norec.

Od človeka, ki pravi le takrat delavcu gospod, če mu te vrste pokloni tudi kaj nesejo, se družega tudi pričakovati ne more.

"PROLETAREC" PRED 10. LETI

"Proletarec" šte. 434, dne 4. januarja 1916.

Novo desetletje.

"Proletarec" je prebil prvih deset let svojega življenja. In kakor prihaja za Silvestrom novoletni dan, tako se pričinja po minulem novo desetletje. Pri listu, kakršen je "Proletarec", ni mnogo časa za sanjave spomine. Preteklost je bila. Mrliča se spodobi pokopati in mu izkazati zadnjo čast, in spomin na grobove je svet; ali žalovanje po mrtvih ne sme ubijati življenja.

Na pragu novega desetletja je treba pogledati v bodočnost.

"Proletarca" je porodila potreba. Sodrugi, ki so že takrat živeli v Ameriki in sodelovali pri ustanovitvi v onih težkih dneh, nam pripovedujejo, kako je bilo. Zaprek in težav je bilo brez konca in kraja. Da so jih premagali, nam dokazuje Proletarčev obstoj. Če ne bi bilo velike potrebe za tak list, bi bile vse tiste žrtve nemogoče.

Tudi danes se še ne more reči, da nima Proletarec težav. Delavstvo je imelo slabe čase v Ameriki, dasi

so političarji mnogo deklamirali o prosperiteti; in neugodne razmere delavcev čuti vedno tudi njih list.

Ali pa je vredno doprinašati vse žrtve in trpeti vse sitnosti, ki jih povzroča izdajanje takega časopisa? Ustanovitev "Proletarca" je bila pred desetimi leti potrebna. Ali morda je njegova naloga že opravljena, pa bi šel sedaj lahko k večnemu počitku? Mnogo dela, skrbi in denarnih žrtev bi se s tem prihranilo. Najde se pogostoma list, ki izhaja le za to, da izhaja, da ima kakšna tiskarna opravka, ali pa da se more kdo imenovati "urednik". Kjer je položaj tak, bi bilo res bolje, če se ne bi po nepotrebnem mazal papir.

No, kar se tiče "Proletarca", ni njegovo izhajanje danes pač nič manj potrebno kakor pred desetimi leti. Njegove naloge niso minile, ampak so se še izdatno povečale in pomnožile.

"Proletarec" je socialistično glasilo, in že s tem je povedano, da ne more biti njegova naloga opravljena, dokler ne bo socializem uresničen.

Slovenci niso izumrli v Ameriki, niso se pokapitalistili, njih ogromna večina, lahko bi skoraj rekli vsi so ostali delavci; torej je tudi socialistično glasilo v slovenskem jeziku potrebno.

To so vse očitne reči. Ali z vsem tem je še prav malo povedano. Velika je bila Proletarčeva naloga pred desetimi leti, še mnogo večja je postala sedaj. In od leta do leta bo in mora biti večja.

Ko se je ustanovil, je moral "Proletarec" dramiti. To je bila njegova poglavitna dolžnost. Velikanska množica našega delavstva se ni takrat niti izdaleč zavedala svojega položaja. Če konstatiramo to kot golo resnico, jim ne očitamo ničesar. Tako je bilo, ker ni moglo biti drugače. Iz Evrope jih je prihajalo le malo sem, ki so bili že tam socialisti. Tukaj so našli malo prilike, da bi se seznanili s socializmom. Deloma je bilo tega krivo neznanje deželnega jezika, deloma drugi razlogi.

Velika večina delavcev je mislila tako, kakor jih še danes mnogo misli: Da mora biti vse na svetu, kakor je. Da morajo biti bogati in reveži; da ni delavec sposoben za kaj drugega, kakor za lopato in cepin, in da mora biti zaradi tega hvaležen gospodarju, ki mu daje delo.

Treba je bilo torej prižigati prvo luč. "Proletarec" je moral dramiti razredno zavest. Kdorkoli je kdaj oral ledino, ve, kakšno težko delo je to. Zategadelj radi verjamemo, da ni bilo poslano na rožicah tistim, ki so stali ob zibelki Proletarca. Danes so lahko ponosni, da so opravili to delo.

A še danes jih je mnogo po Ameriki razredno nezavednih. Še čitamo po časopisih za "uboge na duhu", kjer se pridružujejo delavci po dopisih, da so kapitalisti potrebni, ker ne bi bilo sicer nikogar, ki bi dajal delavcem dela.

Zato mora "Proletarec" še vedno razganjati to črno temo in opravljati dela, kakor pred desetimi leti. Ali v tej dobi se je zbrala armada socialističnih delavcev, v njej tudi zbor slovenskih socialistov. Oni pa imajo sedaj pravico zahtevati kaj več, kakor v začetku. Socializem ima sila obširno polje; velika veda je in z mnogimi, skoraj z vsemi drugimi vedami ima stike. Delavec, ki je prebil začetno šolo, ima sedaj pravico zahtevati od svojega lista, da mu razgrinja nove strani iz velike knjige in da mu služi kot voditelj do spoznavanja in rešavanja podrobnih vprašanj, ki jih obsega socializem. Splošna načela pozna; zdaj hoče poseči v globočine, in Proletarec mu mora pomagati pri tem poslu.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

“Proletarec” in “Prosveta” v železnem okrožju Minnesote.

VIRGINIA, MINN. — Vsem razumnim slovenskim delavcem, ki so že kedaj živeli ali delali v naselbinah, kjer se producira največ železne rude v Zedinjenih državah, je znano, da je za konstitucijo te republike v železnem okrožju Minnesote zelo mrzlo podnebje. Najrajše čepi kje na gorkem, in tako superintendenti in drugi uradniki Oliver Iron Mining kompanije o ameriški ustavi prav nič ne vedo, pa kratijo delavcem svobodo zborovanja, govora in tiska.

V Iron Range nisi svoboden državljan če si rudar in ako delaš v rudnikih, ki jih kontrolira Elbert Gary, glavar jeklarskega trusta. Kompanijski ovaduhi, “sakarji”, bosí in “kapitani” pazijo kako živiš, s kom občeješ, v kakšna društva spadaš in kaj čitaš.

Pincem so pred leti pustili ša največ svobode; morali so jo, ako so jih hoteli pridržati. In Finci so dobri delavci. Slovenci, ti niso prinesli iz starega kraja nikake razredne zavednosti, pa so pričeli garati za žive in mrtve ter šparati za povratek v stari kraj. Kompanija je našla v naših ljudeh “ravno taprave delavce”, in tako je v železnem okrožju Minnesote naseljenih ti-soče Slovencev.

Ely, Eveleth, Chisholm, Aurora itd. imajo precej velike slovenske naselbine. Manjše so v Virginiji, Hibbingu in drugih.

Unije med rudarji v Minnesoti ni. Bile so stavke in bili so že v unijah. Stavke so bile izgubljene, ker so bile kompanije pripravljene, delavci pa niso mogli dolgo vztrajati. Tudi se v teh krajih strokovna organizacija napačno pojmuje. Za vsak neuspeh krive delavci unije ali kogarkoli, samo kompanije ne. Da vladajo taki nazori, skrbe kompanije s svojimi agentí. Seveda je tudi mnogo delavcev, ki razumejo vse to, toda so kakor bi bili zvezani. Če hočejo delati v teh krajih, ne smejo biti preveč zgovorni in čim manj govore z nevedneži, toliko bolj se kompaniji dopade. Če pa bosí vidijo, da imaš svoje muhe, te počasi kako iztirajo iz tega kraja. Dela ti ne dajo, provocirajo te, ali te izstradajo, pa se morda premisliš. Posebno za oženjene je težko — jako težko!

Dela se trdo za nizke plače. Če kje na svetu, je baš v teh krajih treba vsak cent dvakrat krvavo zaslužiti. Rojaki, ki živite po mestih in gledate, kako se dvigajo železne traverze pri grajenju visokih stavb, spomnite se na svoje rojake, ki so izkopali železno rudo in spomnite se na tiste rojake, ki so jo pomagali pretopiti v plavžih v Jolietu, New Duluthu, So. Chicagi, Pittsburghu, Youngstownu itd. Oboji trpe skoro pod enako težkimi razmerami, oboji za majhne plače, oboji pod istim carjem.

Izmed slovenskih listov prihaja sem največ “Prosvete,” posebno obligatne izdaje. “Proletarec” pa tukaj ni posebno razširjen. Oba ta dva lista sta na črni listi, posebno “Proletarec”, ker dela pri njemu bivši organizator rudarske unije, ki je deloval tudi v Minnesoti. To so kompanije izvedele in imajo ljudi, ki jim

preskrbe vsako izdajo Proletarca v urad njihove špijonske službe, kjer ga pregledajo.

“Prosveta” je istotako na glasu kot prevrten list. Ovaduhi tolmačijo bosom, kaj piše. Bosí seveda vprašujejo člane jednote, kako to da je Prosveta tak list, in člani, boječ se zamere pri kompaniji, navadno odgovarjajo, da je jednota nepolitična organizacija, da nima s socialisti in boljševiki nobenega opravka, in da je glasilo jednote na delavski strani, ker so skoro vsi člani delavci. Če pa vprašajo za pojasnila o Proletarcu, se ne more nihče izgovoriti da je list glasilo podporne organizacije, ampak priznati, da je socialističen list in glasilo socialistične organizacije. Pred imenom socializem pa vlada v kompanijskih krogih mnogo večji strah celo sedaj ko je socialistično gibanje tod zatrto, kot pa pred farmarsko-delavsko stranko, ki je pri raznih volitvah dobila tu zelo veliko število glasov, v nekaterih krajih celo večino.

Minnesota je torej zelo zanimiva dežela. Farmarska-delavska stranka je dobila v nji skoro večino. V Minneapolisu in St. Paulu prevladuje med delavstvom radikalen duh. Minnesotska delavska federacija je progresivna. Škandinavci in Nemci, ki so v tej državi že stari naseljenci, so ljubitelji svobode. Ali železno okrožje je kakor država sama zase, odtrgana od ostale Minnesote. V njemu gospodari trust in ta hoče, da ostanejo delavci nevedni, pokorni in pridni.

Krivda za te razmere odpade na delavce, ker se premalo uče in premalo zanimajo za organizacijo. Kompanije ne morejo biti drugačne kot so. Delavci pa so lahko, in bodo drugačni, če bodo veliko več čitali in mislili in se manj tolažili s pijačo.—Rudar.

Iz Girarda, Ohio.

GIRARD, O. — Na letni seji kluba št. 222, JSZ., je bil izvoljen sledeči odbor za to polovico leta:

John Petkovšek, tajnik;

Anton Segina, organizator;

John Kokosin, zapisnikar;

Frank Gorenc, blagajnik.

Nadzorni odbor: Joe Leskovec, Frank Zorko in John Kozlevčar.

Seje kluba se vrše vsak prvi terek v mesecu zvečer v Slovenskem domu. Apeliram na sodruge, da se sej redno udeležujejo in pridobe klubu novih članov.

Slovincem v tem okolišu naznanjam, da smo dobili večje število izvodov Ameriškega Družinskega koledarja za l. 1925. Cena koledarju, vezan v platno, je 75c. Dobite ga v Slovenskem domu na 1006 State St. in pri klubovem tajniku. Ta koledar vam toplo priporočam, ker ima izbrano vsebino in je vreden da ga vsakdo prečita.

V klubovi knjižnici dobite več dobrih slovenskih in angleških knjig, ki so vam na razpolago. Zima je tu, sezona čitanja. Sezite po naših knjigah. Dobe se pri tajniku kluba sodrugu John Petkovšku, 39 Smithsonian Street.

Tistim, katerim je naročnina na “Proletarca” mogoče potekla, ali ako se preselite, lahko obnovite naročnino ali pa premenite vaš naslov pri John Kokošinu ali John Petkovšku, v slučaju, da vas nihče ne obišče. — Zapisnikar.

Izobraževalna akcija J. S. Z. in drugo.

CARLINVILLE, ILL. — Društvo "Carlinvillski Slovenci", št. 362, SNPJ., je pripadalo Izobraževalni akciji JSZ, par let in po svojih močeh sodelovalo v nji. Na redni seji dne 21. decembra je prišlo vprašanje pridruženja zopet na dnevni red. Po kratki razpravi sta bila stavljeni dva predloga: Da ostanemo pridruženi tudi v letu 1925, in predlog, da radi slabih delavskih razmer odstopimo od Izobraževalne akcije. Slednji predlog je bil sprejet.

Tu sta dva rova, ki sedaj obadva počivata. Člani društva so raztreseni po raznih naselbinah, toda dela se nikjer lahko ne dobi, pa še tisto ni stalno. Nekateri člani so argumentirali, da imajo poleg redne članarine pri društvi plačevati še izredne asesmente, ki pomenijo za brezposelne delavce visoke naklade.

Kadar se delavske razmere izboljšajo, je to društvo pripravljeno ponovno pristopiti v Izobraževalno akcijo J. S. Z. — *Mike Machek.*

Priredbe kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — V sredo 31. decembra je priredil klub št. 1 svojo običajno Silvestrovo zabavo, na katero je prišlo do tri sto oseb. O polnoči je bila vprizorjena kratka slika "Slovo starih", ki jo je spisal za to priliko Ivan Molek. V nji so nastopili J. Olip, J. Oven, F. A. Vider in Tilka Udovich.

V nedeljo 4. januarja je dramski odsek vprizoril burko "Španska muha". Udeležba je bila dobra, toda ne tolikšna kot na predstavi dne 9. novembra.

Vsa priredba je dobro izpadla.

Igra "Španska muha" bo vprizorjena v nedeljo 25. januarja pod avspicijo kluba št. 45 v Slovenskem narodnem domu v Waukeganu.

Maškaradna veselica kluba J. S. Z. v Detroitu.

DETROIT, MICH. — Soc. klub št. 114, JSZ., priredi v soboto 24. januarja v Hrvatskem domu, 1331 Kirby Ave. veliko maškaradno veselico, na katero vabimo slovensko in drugo jugoslovansko občinstvo v Detroitu, da se je udeleži v čim večjem številu.

Ne prezrite, da imate priliko dobiti lepo nagrado. Prvo dobi najpomembnejša maska, drugo najlepša in tretjo najgrša maska.

Dobra godba, ples, fina postrežba, mnogo zabave, vse to bo zvečer 24. januarja. — *Joseph Ivec.*

Novi odbor kluba št. 27 v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — V soboto 27. decembra so se vršile volitve za nove klubove urednike. Izvoljeni so:

John Krebelj, tajnik;

Vincenc Jurman, organizator;

John Fatur, blagajnik;

Joseph Jauch, zapisnikar;

Ludvik Sanabor, knjižničar.

Nadzorni odbor: Joseph Kodrič, Leo Poljšak, Joseph Volk.

* * *

V soboto 17. januarja priredi klub št. 27 zabavni večer v spodnji dvorani Slov. nar. doma (v novem poslopju). Cenjeno občinstvo vabimo, da se je udeleži. Program bo priobčen po seji veselice odseka. — *J. Krebelj*, tajnik.

Debata in diskuzija v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — V petek dne 9. januarja ob 8. zvečer se bo vršila v dvorani SNPJ. pod avspicijo kluba št. 1 debata z nasprotniki našega pokreta in potem diskuzija. Dnevni red te diskuzije je bil priobčen v prejšnjih izdajah.

Vstop je vsakemu prost.

"Napake delavskih voditeljev."

DETROIT, MICH. — Naročnik sem "Proletarca" in "D. S." in vidim, da oba lista pišeta v korist delavstva. Zato želim, da urednika obeh listov opustita napade drug proti drugemu, kajti medsebojni prepiri škodujejo delavski stvari in koristijo kapitalistični.

Ker sem dobrostoječ član J. S. Z. in naročnik "Proletarca" že šest let, zato protestiram proti uredniku "Proletarca", da opusti vse napade na "D. S." in W. P. in da opusti tista vprašanja na "D. S.", da zakaj so dali zanjo \$2,000. Vsi, kar je naprednih in dobromislečih vedo, da je list več vreden za delavce ako je v njihovih rokah. Ta list je bil preje v privatnih rokah in je moral biti tako urejevan kot je gospodar zahteval. Sedaj je pa vse drugače ker ga lastuje ena naprednih strank kot je W. P. Ta list so čitali člani dveh podpornih zvez ker je bil njihovo glasilo in je še vedno glasilo teh dveh zvez in v tem je tista korist, da imajo sedaj list ki jih uči v čisto delavskem naprednem duhu. Pozivam tudi druge člane in naročnike teh listov, da delajo za skupno stvar delavstva v Ameriki in po vsem svetu. — *Joseph Ivec.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — *Anton Zornik*, Box 202, Herminie, Pa.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljte seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

"THE NEW LEADER"

Najboljši angleški socialistični tednik v Ameriki je "The New Leader", ki izhaja v New Yorku. Vsebina je izbrana in za sotrudnike ima sposobne pisatelje in časnikarje. Prinaša pregled socialističnega gibanja doma in po svetu. Razprave in članke ter vse kar prinaša, je vredno, da se čita. Naročnina na "New Leader" je \$2 na leto. Naslov: "The New Leader", 7 E. 15th St., New York, N. Y. Naročnino sprejema tudi tajništvo JSZ. Sodruzi in somišljeniki, širite naše liste!

Vtisi iz agitacije.

Piše Anton Žagar.

Utah dežela neorganiziranih. — Vzroki širjenja K. K. K. — Nekoliko zgodovine o mormonski konfesiji. — Blackhawk in West Hiawatha. — Agitacija je bila uspešna. — Nasvet.

Nadaljevanje.

Utah je razen južnih ena tistih držav, v kateri je delavstvo najmanj organizirano. Pred leti je bila po nekaterih rudarskih "kempah" unija Western Federation of Miners (sedaj International Union of Mine, Mill and Smelter Workers) zelo močna, toda priznana je bila malokje. Danes so organizirani le gotovi poklici delavcev, toda še ti ne v vseh mestih. Socialistična stranka ima v Utah nekaj aktivnih postojank in distriktni tajnik je O. A. Kennedy v Ogdenju v bližini Salt Lake City.

Radi neorganiziranosti delavcev je imel K. K. K. priliko razširiti svojo organizacijo v taki meri, kakoršna je delavskim organizacijam popolnoma nepoznana. Izgleda, da je veliko lažje dobiti delavce v zavajalne organizacije kot je K. K. K. kot pa v poštene unije ali v socialistično stranko. Drugi vzrok je tudi pomanjkanje vezi med tujerodnim in domačim delavstvom. So kraji, kjer tujerodeci niso izolirani od domačinov, in so kraji, kjer prvi žive nekako ograjeno življenje, se drže svojih običajev in občujejo z domačini le toliko kot je absolutno potrebno. To nepoznanje drug drugega vodi k nerazumevanju in potem v narodnostna in plemenska sovraštva.

Tujerodeci si lahko pomagajo, samo ako si hočejo. Predvsem se morajo organizirati in v tem oziru jim je pri rokah socialistična stranka. Med domačini bi v vsakem kraju lahko dobili nekaj naročnikov na angleške socialistične liste. Več organizacij skupaj bi lahko organiziralo govorniško turo in dobilo dobrega predavatelja in organizatorja. Stranka bi jim pri tem nudila vso mogočo pomoč. In delo ni težko izvedljivo. To je hvaležna naloga, toda delavcev, ki bi jo izvedli, teh manjka.

Utah je mormonska dežela. Mormonci so verska sekta, katere "uradno" ime je "The Church of Jesus Christ of Latter Day Saints". Ustanovljena je bila 6. aprila l. 1830 in Joseph Smith, rodom Amerikanec, je bil njen "Mojzes". Mormonska vera priznava krščansko biblijo, razen te pa ima tudi nekako svoje sveto pismo, "Book of Mormon", ki vsebuje, ne zgodovino sveta kot Mojzesova, ampak zgodovino ameriškega kontinenta od časov ko so se na njem pojavili prvi ljudje pa do 4. stoletja, ko se je pojavil "prerok" Mormon, ki je po Mojzesovem zgledu pisal to knjigo. Na podlagi te knjige so prišli v Ameriko prvi ljudje po zmešnjavi na babilonskem "turnu". Joseph Smith, ki je veroval v čudeže in v prikazni angelov, je nekega dne leta 1823 v Manchesterju v današnji državi New York povedal strmečim ljudem, da se mu je prikazal angel in mu razodel prostor, kjer je skrita sveta Mormonova knjiga. Tako se je Smithu posrečilo ustanoviti novo vero.

Kot vse nove vere v tistih časih, je tudi ta naletela na sovraštva in persekucije. Radi preganjanj so se

mormonci pričeli pomikati proti zapadu in se ustanovili v Kirtlandu, Ohio; potem so šli v Missouri in nato v Nauvoo v Illinoisu. Na tem preseljevanju je religija dobivala nove sledbenike, ker je bilo naseljencem menda dolg čas, pa so hoteli spremembo. In sprememba je bila, kajti mormonska vera je dovoljevala mnogoženstvo. L. 1844 so bili Joseph Smith in drugi mormonski prvaki aretirani radi veleizdaje. V ječo v kateri je bil Smith zaprt je udrila drhal, pograbila Smitha in njegovega brata ter ju umorila. Mormonci so bili brez papeža in med kandidati se je pričel boj za nasledstvo. Med raznimi aspiranti za mormonskega papeža se je pojavil tudi Brigham Young, ki je svoje pripadnike peljal v "obljubljeno deželo", v divje zapadne pustinje, in jih nastanil v dolini ob reki kateri so dali ime Jordan v bližini velikega slanega jezera. L. 1849 so ustanovili mesto Salt Lake City, ki je danes, četudi ne veliko, vendar eno izmed najčistejših in najlepših ameriških mest. V teku let so mormonci zgradili krasen tempelj, ki predstavlja z vrtom in drugimi stavbami danes enega najlepših delov mesta. Na istem bloku se nahaja tudi velik "tabernakelj" — zborovalni prostor, ki ima prostora za več tisoč oseb. Tu so bili mormonci precej časa v miru pred preganjalci in smeli so imeti žen kolikor so jih pač mogli dobiti. Že leta 1862 je kongres sprejel takozvano Mirrilovo postavo, ki je prepovedovala poligamijo (mногоženstvo). Ampak s to postavo je bilo do l. 1887 v Utah tako kakor sedaj s prohibicijo po vzhodnih mestih. Tisti ki so imeli samo eno ženo so postavo izpolnjevali, tisti ki so jih imeli več pa sploh niso vedeli zanjo. Danes tisti ki ne pijejo ubogajo postavo, tisti ki hočejo piti pa že komaj vedo da taka postava sploh obstoji. Ali, kot rečeno, l. 1887 se je vlada v Washingtonu ojunčila in dokazala mormoncem, da je jačja kot pa njihove svete knjige. Na stotine moških je bilo aretiranih, ker so imeli po več žen, in mormonska cerkev je bila legalno razpuščena. Nad sledbenike Smitha je prišla kazen posvetne oblasti, in ker so slednje ostale jačje kot božja moč, so mormonski duhovni l. 1890 odpravili poligamijo iz svoje knjige doktrin in obljubili, da se bodo ravnali po postavah dežele. Predsednik Harrison je potem zaprte mormonec izpustil na svobodo. Mormonska religija šteje kakih pol milijona pripadnikov. Kakor vse konfesije, je tudi ta razcepljena, toda le na dvoje. Mormonci, ki so ostali na vzhodu so namreč odklonili Youngovo vodstvo; teh je okoli sto tisoč in nekaj pripadnikov imajo tudi v Utah. Mormonci so najjačji v državi Utah, toda svoje kolonije imajo po vseh zapadnih državah, v Mehiki in Kanadi. Poskušali so z "misionarji" po evropskih državah, pa so bili skoro iz vseh izgnani.

Na račun mormoncev se zbijajo neštete šale, ki so se jih že nekako privadili. V ostalem so mormonci konservativni in njihovi zastopniki v kongresu so večinoma na strani reakcije. V Utah so mnogi obogateli, ker je država bogata na rudah, pa tudi rodovitna je, kjer so možnosti za namakanje (irigacijo) zemlje.

Salt Lake City ima precej zanimivosti. Lepe so slike iz zgodovine mormonskih naseljencev na oboku čakalnice kolodvora Oregon Short Line.

Pa pustimo mormonce in zanimivosti države Utah za enkrat pri miru. Mogoče se pomudimo pri njih še kedaj pozneje.

Prišel sem v naselbino Blackhawk, ki je napravila name zelo slab vtis. "Proletarca" ta naselbina ne pozna, pa tudi "Prosvete" nisem našel po hišah in ne članov S. N. P. J. Pozneje sem izvedel, da so rojaki

v omenjeni naselbini tekom zadnje stavbe pridno delali in bili lojalni stavkokazi. Le nekaj častnih izjem je bilo.

Vse drugačne ljudi sem našel v naselbini West Hiawatha. Sami zavedni delavci, ki so bili l. 1922 med najvztrajnejšimi stavkarji. Nudili so mi kooperacijo pri agitaciji kakor malokje. Na "Proletarca" so se naročili vsi od prvega do zadnjega. Žal, da ni takih zavednih delavcev najti po vseh naselbinah. Tudi socialistični klub bi zelo radi organizirali. Ali kompanija, ki lastuje premogovnike in "havze" v katerih premogarji stanujejo ter sploh vse "na zemlji in pod zemljo," ne trpi nobene organizacije, najmanj pa politične. Kdor bi se lotil akcije za organiziranje soc. kluba ali kake druge podobne agitacije, bi bil odslovljen in izgnan iz "kempe". Tudi naselbina Sunnyside se v tem oziru ne razlikuje mnogo od W. Hiawathe. Tudi tam morajo delavci molčati o delavskih organizacijah. V tej naselbini mi je šel zelo na roko naš simpatičar Anton Smolich.

S tem končam popis moje agitacije po Montani, Wyomingu in Utah. Z uspehom sem v danih razmerah zadovoljen. Mnogo ljudi brez dela, mnogo brezbriznih, mnogo zapeljanih, en agitator pa ne more vsemu kaj. Dobil sem nad dve sto novih naročnikov ter prodal za okrog \$300 knjig. Ustanovila sta se dva kluba, priglasilo se je nekaj novih zastopnikov, ki bodo skrbeli da se bo Proletarec v teh krajih še bolj razširil, imeli smo mnogo diskuzij na ožjih sestankih, in vzeto vse to v celoti, je bila ta agitacija za list in za Zvezo uspeh.

Na potovanju po teh treh državah sem pronašel, da ima socialistična stranka med delavstvom največ simpatij, najsibo že med našim delavstvom ali med drugim. Vse ostale takozvane delavske stranke skupaj nimajo niti od daleč toliko zaslonbe kot socialistična stranka. Le duha, aktivnega duha je premalo med delavstvom, s samimi simpatijami pa se ne grade organizacije. Ali prišel bo čas, ko bo delavstvo stopilo v akcijo in si zgradilo mogočno delavsko stranko na socialističnih načelih.

Naročnikom v teh treh državah sporočam še to: Čitajte "Proletarca" in dopisujte vanj. Postanite njegovi agitatorji in pomagajte širiti socialistično misel. Pronašli boste, da je to za zavednega delavca najčastnejše delo, delo za katerega človeku ni žal, četudi se mora pri tem žrtvovati — kajti žrtvuješ se za res dobro stvar. "Proletarec" je list zavednega slovenskega delavstva in z njim morate ostati v tesnih stikih. On potrebuje vas in mi njega.

Vsem ki ste mi nudili kakršnokoli pomoč na tej agitacijski turi, hvala.

Sedaj pa v Colorado, New Mexico in potem v Kansas.

Kadar čitaš, ne čitaj z očmi. Pri vsakem stavku, ki ga prečitaš, vagaj besede in argumente; neprenehoma ši zastavljalj vprašanja in v mislih odgovarjaj nanje. To je šola, ki je vsakemu svobodna in vsakemu odprta.

SODRUGI V ILLINOISU — ne pozabite agitirati poleg Proletarca tudi za "CHICAGO SOCIALIST", glasilo socialistične stranke v Illinoisu. Naročnina: \$1.50 za celo leto, \$1 za osem mesecev. Naslov: Chicago Socialist, 1501 Warren Ave., Chicago, Ill.

NAŠI ODRI.

"Petrčkove poslednje sanje".

Resnično, resnično vam povem, veliko je bilo moje začudenje, še večje pa veselje v moji stari grešni duši, ko so moje nenavadno brljave oči zagledale Cikloposovo kritiko gori omenjene igre v dnevniku "Enakopravnost" z dne 30. decembra 1924 pod pravilno, preiščeno ter previdno izbranim naslovom, "Opazke k 'Petrčkovim sanjam' ". Kaj, čudite se, ako je kritik zvito-previden, kadar ocenjuje kako igro? Je že res, da živimo v neprekosljivi republikli svobode, kjer nam je zajamčena svoboda govora potom ustave, pozabiti pa ne smete, da v slovenskem Clevelandu bije kritik boj za življenje takoj ko se priobči kritiko, katero je nesrečni nepridiprav spisal. Nekateri so še pri življenju samo zato, ker so pisali "konstruktivne" — Ongav Tone bi rekel hvalisujoče kritike; drugi so si prisvojili Voltairovo geslo, "Kadar se najdeš med volkovi, tedaj moraš tudi ti malo lajati"; sam sem si pa najel detektiva, kateri me čuva pred fizičnimi napadi.

To previdno Cikloposovo kritiko je spisal tisti g. Staut, katerega sem omenil v neki prejšnji kritiki, da jim je rajo fige pokazal, kot da bi pel nezasluženo hvalo nekaterim častihlepniim igralcem. Ako se ga ne zatre, tedaj je to znamenje, da smo nastopili v srečno dobo tolerance, kar, per zaključek pomeni, da pride še čas, ko bo g. Staut pisal Argusove vrste kritike mesto Cikloposove. Sploh ne vidim vzroka čemu bi tega ne delal že danes. G. Staut, veliko je odvisno od Vas v kaki smeri in kako se bo razvila pri nas dramatika. Škoditi Vam ne more noben častihlepen tepec — teh se že sčasoma iznebimo. Sami ste se prepričali, da se s sladkimi zdravili nič ne opravi; čemu torej ne vzeti v pretres pomembne besede Bernarda Shawa, "Samo takrat si v pravem, kadar se 75% ne strinja s tvojo kritiko". Morala — kaj je prava in poštena kritika: Cikloposova ali Argusova? S tem dobroželečim ugovorom Vam kličem — dobrodošli nenadomestni g. Staut! Sedaj pa rokavice gor, da se ne spozabim ter prenespoštljivo pretipljem vsebine igre, igranje "ta velkih" in "ta" malih malčkov, režije ter druge razburjajoče reči.

Vse moje ponižno kristjanstvo, za kar mi je pokor naš nadvse ljubljeni father Ponikvar in par tisoč varanih faranov, vsi moji dobri novoletni sklepi, vse moje dobre želje ne dovolijo, da bi moja žleza navdušenja vsaj toliko delovala, da bi rekel, da so "Petrčkove poslednje sanje" v resnici igra, kot jo imenujejo nekateri. To ni nikaka igra v pravem pomenu besede. In to iz ravno istega razloga kot "The Miracle" ni, katero se igra zadnje čase v Clevelandu. Najboljše kar zamorem povedati je, da je še precej poezije v nji, da edino kar je resnično imenitnega v nji za otroke je stara bajka o kralju Matjažu, katera sama na sebi ni škodljiva, dodati pa moram, da ima precejšen del divjaškega tolmačenja narave in njenih zakonov. Začne se z nemogočimi mrzličnimi sanjami, konča pa z duševnimi blodnjami, katerih nima noben zemeljski otrok — Culukafski nišo izvzeti. Nedvomno je to prvi dramatični poskus pisatelja. Tehniko scenerije in časa drame je že obvladal: psihologijo otrok ter telepatijo vsemirnih "ničev" — duš — pa nikakor še ni. Bajka o kralju Matjažu se nikakor ne more mešati s pomenom

božičnega simbola. To je direktno protislovje; in to je tudi vzrok "fiaska". Priznati se mu pa mora pesniški talent. Vsečina igre je približno sledeča:

Peterček, kateremu je mati umrla, jo želi zopet videti na božični večer. Ko zaspri sanja, da ga je čarovnik Grča, kateri je prišel v hišo kot berač, uporablja joč svojo čarovnijo, odpeljal h Kralju Matjažu ter njegovi vojski, katera se v tem slučaju nahaja pod gorjanskimi hribi. Kralju Matjažu, kateri se ravno zbudi iz svojega stoletnega spanja, se Peterček zelo dopade. Kot nesebičen človek, da naznaniti svoji soprogji Alenki ter svoji hčeri Alenčici, da imajo med seboj zemeljskega gosta. Peterčku Alenčica jako ugaja. Na podpihovanje načelnika Matjaževe vojske pregovori Alenčico, da bi šla z njim k njegovi babici. Kakor hitro prelomi dano besedo, da ne bo silil Alenčice na njegov svet, začne silno grmenje. Ves zmešan zbeži s svojim vestnim čarodejnikom iz teh podzemeljskih votlin. Potovanje jih pripelje do gozda, kjer šepetajo drevesa tajinstvene reči. Ko je tu v gozdu sanja da sanja, da vidi svojo mater. Takoj za tem ga vidimo v postelji, pride njegov Jezušček, katerega je vseskozi prosil, da naj ga popelje k ljubljeni mamici, in ga popelje v nebeške višave. Amen.

No, sedaj se pa spravimo na najlažji del kritike; nekateri sodijo, do kar so popolnoma upravičeni, da je to najtežji — pa ni! Kaj mislite da je lažje ocenjevati: delo ali igranje, maskiranje in vprizoritev?

Glavni vlogi sta bili v rokah Antonije Žagar ml., Peterček, ter gospoda J. F. Terbižana, Čarovnik. Tončka, akoravno je še pravi otrok, je vendar boljše igrala kot katerisikobodi drugi, neizvemši ge. A. Danilove. To je čisto umljiva tajnost. Igranje je otroku pač naravno. To ponovno dokazuje, da za igranje ni potreba bogvedi kakšne mere talenta, pravzaprav inteligence. Ker sem že pri tem naj dodam še drugi navidezni paradoks, kateri pa po dobrem premissljevanju pokaže, da ni nič drugega kot bodeča, gola resnica. Čimvečja inteligenca, tem slabši igralec. Nasprotno drži ravnotako. Edine, do danes še nepojasnjene izjeme so ge. E. Duse in Sarah Bernhardt.

V slučaju da se misli to igro ponoviti, bi bilo dobro, da Peterček deklamira posem o Kralju Matjažu ne gledalce, temveč kralju. Ni je slabše režije kot tista, katera zahteva, da bi vsi igralci gledali na gledalce, kadar kaj govore. Kadar govorim z ljudmi v sobi ne vidim da bi vsi bili obrnjeni proti meni, jaz pa proti njim, kot je to v šoli. Igrati se mora, kot da bi gledalcev sploh ne bilo zraven. Ne bojte se, vemo da ste na odru. O Peterčkovih popolnoma ponesrečeni maski bom samo malo "dihnil". Kot fantiček bi moral na vsak način imeti krajše lase. Temu se lahko opomore, posebno če pomislimo, da živimo v "flaperski" dobi, ko se drugega ne dela kot "kravžlja" lase. Iz vseh Peterčkovih besed sem povzel, da je zelo reven. Kje je mogel dobiti tisto "gosposko" ponočno srajco, mi je še danes uganka. Še bolj sem se začudil, ko sem zagledal njegove ženske svilene nogavice. Bos bi bil stokrat boljši. Terbižan, ta čudna otesana grča, je bil po moji sodbi popolnoma pravilno maskiran. Čemu drugačne obleke kot natančni posnetek obleke nas grešnih zemljanov! Malo temnejša soba, pa bi imeli mistiko. Glas Grče ni harmoniziral s svetlobo v sobi Peterčka. Kdor ga je opazil pri grmenju v Matjaževem brlogu, tisti se je tudi vprašal, kaj neki predstavlja ta pošast. Tema je še vedno največji mistik, glas caplja za njo, za glasom pride okolica in šele za njo pride obleka. Režija naj pazi, da ne stori svetovanega faux pas.

Kralja Matjaža ni predstavljal nihče drugi kot dobro poznani g. Vincenc Jurman. Koder ga vidiš, tam je tudi njegov humor. Spremlja ga kot nekatere dobre kristjane, kot sem jaz sam, njih angel varuh, ali senca osla. Vincenc, Vincenc, kje si vendar pobral tisto brado? Ali je res, da ni bila iz nič drugega kot iz dveh ozkih, belih trakov, kot mi pridušeno zatrjujejo moji, do danes še vedno zanesljivi vohuni provokaterji? Odkod tista tvoja nemogoča sabljica? Ni mogoče, da so se mi tudi o nji zlagali, ko so mi povedali, da si jo pridobil pred leti na neki licitaciji izumrlega patriotičnega društva "Avstrijski veterani". Kakor je bilo, "pihnili" si ga z masko; naobratno z glasom, izvzemši za slučaj, na katerega te je opozoril neki drugi kritik, katerih imamo sedaj kot gob po dežju. Babico je predstavljala ga. Kalan. Vse njeno prizadevanje je skvaril neki tepec na galeriji. Ko je prepevala Peterčku otroško posem, je ta nepoznani osel tako zarigal (on je mislil da je zakrohotal), da je šele čez pet minut prišel zopet k normalnosti. Ne verjamem, da ta nezaželjeni osel še danes ve, da se je sam sebi smejal. Gotovo je pričakoval, da bi starka prepevala tako kot kaka mlada Mary Garden. Takih motljivih in neumestnih oslovskih riganj in jokanje otrok se ne potrebuje pri predstavah; priznati je treba, da se potrebuje denar. Da bi bilo malo več spodobnosti od strani gledalcev, da bi matere puščale otroke doma v posteljah vsaj pri večernih predstavah, katere so končno samo za odrasle (pri tem ne mislim, da se bi uprizorilo kaj nesramnega), tedaj bi babica ne bila tako razburjena, prepevala bi boljše, kakortudi igrala. Da je bila premlada v maski so povedali že drugi. Kraljico Alenko je predstavljala le simbolično ga. Ivanka Schiffrer. Krona na glavi, navadna obleka s parom trakov, komično kretanje nerodne mestne uradnice — ecce regina! Govor? Drugič naj se da suflerko za prestolom, da nas kraljica ne bo trpinčila z njenim lovenjem besed ter zvedavimi odmori, kateri niso nikjer predpisani. Alenčica, ga. Truger, bi morala biti Alenka.

G. Erazem Gorshe ima tajen sklep in čuden načrt. Zavzel se je, da ne bo drugače igral kot dobro, kar se mu je pri zadnji predstavi še precej posrečilo. Erazem, to je vsekakor zanimiva in hvalevredna resolucija. Le tako naprej! Nikoli ti nisem očital privajenosti v govorici, a vendar si se je otresel, da se specifično izrazim, 78 in 3/100%. Tvoj kožuh, ako me niso oči varale, te je kazil kot hrasta. Zahtevaj, — znabiti se te usliši, — ne boljše, temveč predpisani maski podobnejšo obleko. Čarodejka, Rozi Stegovec, je predstavljala bukev. Imenitna bi bila, da bi se ji ne videlo obraz; to se lahko reče tudi o hrastu. Jezikovih babnic sem že precej slišal, takih pa malo.

Da bi hotel oceniti igranje vseh igralcev, bi moral napisati najmanj še dvajset strani. Z oceno igranje ge. A. Danilove hočem končati o igralcih. Predstavljala je duh matere malega Peterčka, kateri pa je bil prevelik, ako se sme povedati golo resnico. Po njenem tolmačenju zadostuje grobotajinstveni glas, moj sosed pravi glas, kateri pride iz želodca, da se predstavlja duh umrle matere. Mogoče nisem moderen, ko še vedno naivno pripovedujem, da se duh preminulih predstavlja s kako belo haljo, rjuhe, vse kar je belo, — samo temnosiva kapucinska obleka ne. Res je, da človek ne more vse vedeti; prepričan pa še vendar nisem. "Naši dobri ljudje" mislim, da se vsaj enkrat strinjajo z menoj, ko trdim, da ne vem kaj neki je ta obleka predstavljala. Sicer sem pa popolnoma voljan si v bodoče tolmačiti vsako temnosivo obleko kot duh. V slučaju,

da jo noga zopet ponese v Matjažov hram, tedaj ne bo škodilo, ako se bo premikavala še z manjšimi koraki, kar nam bo podalo iluzijo plavajočega duha. Do danes so hodili duhovi skozi okna in vrata, zadnjič pa čez vogal, katerega tvorita dve steni. Rešilo jo je njeno migljanje rok ter za duha primeren glas. Vsi drugi, Sveti Jožef in Sveta Marija, so bili primeroma dobro maskirani, ne pa igrali tako dobro kot ta siromašni božji par, kateremu je osel zbežal, pozneje pa je nespodobno rigal na galeriji.

Vem, da se me bo obdolžilo da samo "mrcvarim". To ni res! Jaz na primer vem, da se v splošnem igranje naših igralcev boljša; vem, da igra ni mogla drugače izpasti prvič, ker je omejevala igralce, drugič, in tu tišči precejšen trn, ker je na vsak način premalo skušenj. Čudim se še danes, da so tako povprečno dobro igrali, celotno, kot so, posebno raditega ker je vse kazalo, da je manjkalo skušenj, in teh ne majhno število. Kadar jih je bilo več na odru, tedaj je nastal tak "dren" okrog šepetalke, da sem se zbal za njeno življenje. Izjema sta bili Antonija in ga. A. Danilova, ki sta igrali naravno. Vse drugo se je kar trlo okoli šepetalke. To se je ponovilo večkrat. Rezultat tega je, da je šepetalka skoro prekašala s svojim vpitjem našega zgubljenega galerijskega osla, ter da se jo je vedno razločno slišalo v vsakem koticu dvorane.

H koncu nekaj o prizorih, otrocih in nekaj "navodil". V drugem dejanju se je predstavljalo Matjažev podzemeljsko prebivališče. V četrtem, to je v nebesih, ko nam pokazali skoro popolnoma isti prizor — edino osebe so bile druge. Kdo bi si mislil, da imajo tudi v nebesih podnebesne jame, v katere se bomo skobacali ter dali duška našim primitivnim instinktom s tem, da bomo v njih preduševali! Mesto oblakov, katere lokalni kritik g. Staut popolnoma brez zlobe v nekompromisnih besedah zahteva, sem zagledal v nebesih ravnoiste ledene sveče kot v domovišču Kralja Matjaža v drugem dejanju. Neba pa nikjer. Slutnja mi pravi, da je tukaj ironija, katero se tolmači, da čemu nebesa, ko ne eksistirajo? Če je temu tako, sem prav zadovoljen, kakortudi s tem, da nimajo svetniki nika-ke nebeške glorijske nad svojimi glavami.

Svojčas, ko sem vzel samo sveti katekizem s seboj, kadar nisem hotel iti v šolo, sem se zasmel sleherni-krat, ko sem gledal čudne božje slike v mojem katekizmu. Ko sem zadnjič zrl v milostno božje obličje, tega pajaca je predstavljal g. L. Trugar, sem bil tisočkratno poplačan za svojo prisotnost. Ne da ni bila mas-ka fina, fina je bila, ampak omejena pa tako, kot jo zamore omejiti edino omejen človek. Vero sem zgubil, ko sem videl kako majhen neki mora biti naš skrbipol-ai Bog oče. Za to ironično predstavo Boga zasluži dra-matik moje večno naklonjenje.

Peterčkov prelet iz naše doline smeha v očetovska nebesa je bil popolnoma polomljen. Ta prelet bi se boljše "rešilo", ako bi se ga prepustilo naši domišljiji, s tem da bi se spustilo zastor; saj se vendar ni tako mudilo! Medtem ko bi šel zastor dol in zopet gor bi lahko odstranili ne samo tisto peč, ampak tudi Peterčkov posteljco. Šele potem bi smeli gledati naše bodoče domovišče, v katerem je zagledalo zelo dolgočasno, kjer bomo prepevali, ne kot se nas je do danes učilo, "Hozana na višavah", temveč "Sveta noč", kar je končno tisočkrat boljše.

Nerodnost s čarovnijami je ta, da ako se ne pokaže stvari s pravimi "triki", tedaj je boljše da je ni. Kadar ljudje predstavljajo drevesa, se da napraviti zelo fino iluzijo govorečih hrastov, bukev itd. Ako se

igralcem ne vidi obraz, rok in nog ter so oblečeni in maskirani pravilno za drevesa, tedaj igralec v resnici zglada kot pravo drevo, katero govori, roke pa priklanja kot veje v vetru. Jaz mislim, da bi to lahko bilo malo boljše; kaj pa vi dragi gledalec?

Iz kritike Bernard Shawa: Mi, kot odrasli in pametni ljudje dopuščamo v naši ultra-civilizirani družbi in dobi, da nas zabavajo otročički pozno v noč. S tem, da zahajamo k takim igram, kjer igrajo otroci zvečer, podpiramo izkoriščanje otrok, kateri bi morali biti že par ur v postelji. — On trdi, da izkoriščani otroci nikakor ne uživajo igranja. Edino revščina in častihlepnost nekaterih starišev dopušča tako izrabljati otroke. To je eden izmed mnogoštevilnih vzrokov, zakaj nasprotujem takim predstavam, kot je ravno igra Pavla Golja. Da se natančno razumemo. Vem, da ni to primera, ker otroci, kateri so igrali v zadnji igri so v resnici radi in z veseljem igrali. To vse prerad priznam. Priznal mi bo pa vsakdo, kateremu je količkaj znano o čudnih naravnih zakonih, da ako otroci niso v postelji ob devetih, da se krši naravni zakon — kateri včasih poplača vse kršitve čez leta in leta. Ker je njih nastop nekaka izjema, ne kremžim in pačim dolg obraz kot si mogoče kdo predstavlja; smejem se, ker vem, da sem s tem podal dober nauk ter posvaril, po Jeremijsko, pred nevarnostjo, katera drži v tej smeri. Onim, katerim je kaj do "naših ljubljenih malčkih" toplo priporočam to nauk Shawa v obliki opravičenega grajanja.

Joseph A. Siskovich.

IZVLEČEK ZAPISNIKA SEJE UPRAVNEGA ODBORA "PROLETARCA"

dne 29. decembra 1924.

Navzoči Alesh, Olip, Godina, Tauchar in Udovich od upravnega odbora, urednik Proletarca, tajnik in upravnik (Pogorelec), ter nekaj članov Zvezinih odborov.

Na Alešov predlog je zaključeno, da se bo vršil občni zbor Jugoslovanske delavske tiskovne družbe v petek dne 30. januarja 1925.

Pogorelec poroča o stanju blagajne lista, o delu agitatorjev, prodaji knjig in koledarjev, o nabavljanju knjig, formi lista itd.

Sklenjeno, da se gotova priporočila predloži občnemu zboru.

Zajec poroča, da je Koledar. izšel par tednov poznej kot pa je imel prvotno v načrtu; to zakasnitev je pripisati deloma pregledu, ki mu je vzel mnogo časa, deloma tiskarni in knjigoveznici. Koledar je bil razposlan vsem naročnikom še pred božičem. Tiskarna Adria, ki je tiskala ta letnik Koledarja, nam je šla na roke, vendar pa je storila napake, ki bi se ne dogodile v vsaki tiskarni. To so pred vsem tiskovne napake, ki jih tiskarji kljub večkratnim popravkom niso koregiral. Tudi pozneje, ko so bile forme vložene v tiskarski stroj, so na par mestih izgubili začetne črke, kar kvrči dotične strani. Tiskarna Adria nam je dala najnižjo ponudbo in tako smo delo izročili nji.

Kolikor imamo sedaj mnenj o koledarju, so vsa pohvalna.

Priporoča, naj bi v letu 1925 izdali dve knjigi (povestne vsebine). Gradivo ima pripravljeno.

Priporoča, naj ob priliki dvajsetletnice obstoja lista izdamo slavnostno izdajo Proletarca zaeno z majsko izdajo. Ta izdaja naj bo obsežnejša kot druga leta ter naj vsebuje med drugim opise zgodovine lista in socialističnega gibanja med našim delavstvom do

sedanjega časa. Ker pa bi nas taka izdaja mnogo stala, je treba apelirati na naročnike, da prispevajo v fond za pokritje stroškov te izdaje. To je potrebno že zategadelj, ker ne moremo poslati par tisoč kopij naročnikom ne da bi vsaki prispeval primerno vsoto zanje. Sedanja naročnina ne pokriva niti izdatkov za sedanji obseg lista. Tudi cena za večja naročila te slavnostne izdaje naj bo višja kot navadno za majske izdaje. Ako bodo sredstva dopuščala, bi ob tej priliki izdali Proletarca v še enkrat večjem obsegu kot je bila zadnja majska izdaja.

Sklenjeno, da se knjige izda.

Sklenjeno, da se dvajsetletna slavnostna izdaja Proletarca izda zaeno z majsko izdajo, delo zanj pa naj se takoj prične.

Debata v Milwaukee bo 18. januarja.

Odboru, ki ima urediti vse potrebno za aranžiranje debate med Frankom Novakom in F. Zajcom, je bilo dne 24. decembra poslano sledeče pismo:

“Chicago, dne 24. decembra 1924.

Članom odbora za aranžiranje debate,
Milwaukee, Wis.

Cenjeni: —

Bilo mi je sporočeno od zastopnikov socialističnega kluba št. 37, da se je seja odbora za aranžiranje debate, ki se je vršila v nedeljo 21. decembra, razbila radi nesoglasja, kdo da ima prvi nastopiti.

Stvar je vendar jasna: Tisti, ki poziva, nastopa prvi v debatah. Vsako drugačno tolmačenje je napačno. Uredniku “Delavske Slovenije” je bilo sporočeno, da je podpisani sprejel poziv na debato. Ker ni navedel teme, mu je bila predlagana in Fr. Novak jo je osvojil.

Poziv na debato je bil objavljen v “D. S.” z dne 13. novembra 1924. Ker se je že v raznih prejšnjih izdajah imenovanega lista delalo vtis, kot da se mi branimo debate z vodilnimi osebami okoli “D. S.”, sem poziv Franka Novaka sprejel in nanj odgovoril v “Proletarcu” z dne 20. novembra 1924.

V “D. S.” z dne 28. nov. 1924 je njen urednik v članku pod naslovom “Glede debate” zapisal med drugim:

“Urednik ‘Proletarca’ je torej sprejel poziv za debato.”

S tem je Frank Novak priznal, da je on pozival in da je podpisani sprejel poziv “za debato”.

Nadalje piše v istem članku:

“Témo debate, kot je predlagana v ‘Proletarcu’, sprejemem.”

Tu prizna, da mu je bila predlagana, ne pa določena.

Nadalje piše, da bo podal izjavo glede nakupa “D. S.”, preje “Slovenije”, na debati, in da bo v tej izjavi povedal marsikaj, na kar mu Proletarec ne odgovarja, “in videli bomo, če bo toliko pošten, da bo priobčil moj (Fr. Novakov) odgovor v celoti.”

Moj pogoj je bil, da mora biti ta izjava priobčena v “D. S.” najmanj dva tedna pred debato, mi pa jo bomo ponatisnili v celoti, kar je vsekakor več kot je pripravljen dati list, katerega urejuje Fr. Novak, ki dvomi v našo poštenost.

Ko je vztrajal pri svojem sklepu, da izjave ne bo priobčil v “D. S.”, ampak jo podal na debati, sem pristal v to njegovo zahtevo pod pogojem, da jo poda v u-

vodu svojega prvega govora, čas zanj pa se mu seveda uračuna v čas, določen njemu za debatiranje. Jaz si vzamem pravico odgovarjati na izjavo kolikor se mi bo zdelo potrebno. V kolikor stvar ni osebna zadeva Fr. Novaka, se tiče taktike, s katero se je hotelo uničiti JSZ. in raditega spada v subjekt debate. Jaz nikakor ne mislim priti v Milwaukee samo zato, da bi poslušal izjavo g. Franka Novaka.

Ne razumem, zakaj hočejo Frank Novak in njegovi zastopniki pravila debat napačno tolmačiti. Ako ste imeli pogum pozivati, imejte vendar tudi pogum vztrajati!

Ker sem mislil, da bo urednik “D. S.” pač najrajše dokazoval pravilnost taktike W. P. in njenih prednic, sem mu predlagal temo v tem smislu. Če se mu je zdelo, da ga postavlja na negativno stran, pa jo je kljub temu sprejel kot mu je bila predložena, je s tem pač pokazal samo to, da ni stvari posvetil nobene pažnje, ampak je pisal o nji brez premisleka. Ako bi Frank Novak hotel iz predlaganega subjekta za debato napraviti zase pozitivno stališče kot si ga morda sedaj predstavlja, bi mu bilo treba v besedilu teme spremeniti le besedo “škodljive” v “koristne” in stvar bi bila v redu. Ako tega ni storil, ni moja krivda. Če to besedo spremeni v tem smislu sedaj, ne bom ugovarjal. Ampak razlike to ne bo delalo nobene.

Na določitev nove teme ne pristanem. Ne bodite vendar smešni! Le pojdite na plan s to ki ste jo že osvojili. Drugič pa bodite previdnejši, ako mislite, da ne morete uspešno dokazovati pravilnost taktike stranke, h kateri pripadate in jo zagovarjate.

V ostalem so moji pogoji isti kot so bili navedeni v listu takrat ko sem izjavil, da sprejem Frank Novakov poziv. Odboru za aranžiranje debate so jih sporočili tudi zastopniki socialističnega kluba št. 37.

Upam, da stvari ne boste zavlačevali ali izbegavali debati in temi katero ste sprejeli.

S spoštovanjem, Frank Zaitz.”

“Glede debate”.

Pod tem naslovom je “D. S.” z dne 24. dec. priobčila pojasnilo, da Fr. Novak ne more govoriti proti svoji stranki, kar bi moral, če bo on govoril prvi. To Kosičevo tolmačenje daje precej snovi za debatiranje, posebno tam kjer govori o politiki svoje stranke in njenih “takojšnjih zahtevah” (minimalnem programu) in o pravicah delavstva pod sedanjo ekonomsko uredbo.

Pojasnilo se dobesedno glasi:

“Milwaukee, dne 22. dec. 1924. — V nedeljo, dne 21. t. m. so se prvič sestali zastopniki našega kluba in zastopniki Soc. kluba, da določijo vse potrebno za debato, ki se vrši tretjo nedeljo v januarju.

Začasni predsednik je bil izbran rojak M. Tamše. Nasprotna stranka je prišla z pripravljenimi predlogi in se ni dalo žnjimi veliko debatirati. Zastopnika S. K. D. S. Amerike, da pokažeta svojo voljo, sta sprejela vse točke, ki jih je nasprotna stran predložila. Do nesporezuma je prišlo samo tedaj ko je nasprotna stranka zahtevala, da njen zastopnik na debati govori drugi, to je, da zastopnik negativne stranke govori prvi. Naš zastopnik je dokazoval, da je to nesmiselno, ker ni mogoče da nekdo govori o temi, ki je ni on postavil. Kot član komunistične stranke bi moral s. Fr. Novak govoriti, da je stranka škodovala delavskemu gibanju v Ameriki, kar pa on kot član stranke ne more storiti, ker je prepričan, da je stranka vodila pravo politiko, zastopajoč takojšne zahteve in pravice delovnega ljud-

stva, braneč ga proti vsem izdajalcem. Povsod je navada, in korektnost zahteva, da oni, ki je postavil temo tudi prvi govori.

Nasprotna stranka ni hotela na to pristati, na kar je naš zastopnik podal sledečo izjavo: Ker je zastopništvo nasprotne stranke prišlo na to sejo z navodili iz Chicago in ker ne more staviti drugih predlogov, predlagamo zastopniki Slov. Kluba Del. Str. Amer., da se obrnete v Chicago za nadaljna navodila. Ako bi dobili navodila, da vaš govornik ne prizna ta sistem debate, predlagamo, da postavimo mi temo debate ter dovolimo 5 minut za zaključno besedo pozitivni strani, kar dovolimo tudi, ako bo ostalo tako, da zastopa Zajtz pozitivno stran. — Frank Kosič, zastopnik S.K.D.S.A.

Končno!

Na skupnem sestanku v petek dne 26. decembra je končno vendar prišlo do sporazuma. Tema debate bo:

Ali so bile taktike ameriških komunističnih strank in taktike Workers' Party, ki je naslednica omenjenih strank, koristno gibanju ameriškega delavstva?

Izjavo, tikajoča se nakupa "Slovenije", bo podal Fr. Novak po debati, za katero sme porabiti 10 minut časa, in ravno toliko časa je dovoljenega F. Zajcu za odgovor na izjavo.

"Proletarec" je bil v dvajsetih letih, kar izhaja, obsojen nešteto krat na smrt in njegovi prijatelji so se veselili pogreba, ki pa ga ni hotelo biti. "Proletarec" ne bo še prenehal, ker ga naše delavstvo potrebuje in potrebuje ga SOCIALISTIČNO gibanje. Zato mora vršiti svoje naloge naprej.

Sodrug in prijatelj, na delo za slavnostno izdajo "Proletarca", ki bo spominska izdaja na dvajsetletnico "Proletarca". Izšla bo zaeno z majsko izdajo.

"Proletarec" res ni napačen list," piše neki naročnik iz Montane, ki dobiva Proletarca šele nekaj tednov. A. Žagar je mnogo pripomogel, da naročniki v krajih, ki jih je obiskal, lažje razumejo in pojmujejo gradivo, ki ga prinaša "Proletarec".

ARABSKA POSTREŽLJIVOST.

Tujec je sprejet v hišo Arabca za tri dni brez vsakega vprašanja, po poteku tega časa se gostitelj informira kdo je gost in od kod prihaja. Ako Trinerjevo grenko vino pride kot gost v vašo hišo prvič, tudi vam ni tri dni treba ničesar vpraševati, kajti v tem času že sami spoznate kdo da je. Trinerjevo grenko vino je želodčno zdravilo in začne delovati brez odloga. Če trpite na slabem apetitu, zabasanosti, plinih, flatulenci, glavobolu, nemirnem spanju ali drugih želodčnih nerednostih, vzemite Trinerjevo grenko vino in pomoč se bo hitro pokazala. Prečitajte kaj piše Mr. Stephen Jurek iz Kettle River, Minn., dne 15. dec. "Trinerjevo grenko vino je zelo dobro zdravilo. Moja žena je bolehal na glavobolu kakšna tri leta in nobena zdravila ji niso pomagala, poskusila je Trinerjevo grenko vino — in danes nima več glavobola." Vprašajte vašega lekarnarja ali trgovca z zdravili tudi po Trinerjevem Linimentu, izvrstno zdravilo proti revmatizmu, neuralgiji, hrbtobolu, premrazenosti in prehladu, kakor tudi za Trinerjev Cough Sedative. Če teh zdravil ni dobiti v vaši okolici, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

Pravo pot in pravo taktiko iščejo.

Razkol v soc. stranki l. 1919 se je pojavil baje edino raditega, ker soc. stranka ni imela "prave taktike". Vsaj pravili so nam tako. Organizirala se je komunistična stranka in potem še ena, ki sta nam prinesli pravo taktiko in natančen obris preobrata. Taktiko sta potem zelo pogosto spreminjali in vsaka je bila edino prava. Med tem pa so bile posamezne frakcije marljivo v sporu samo radi taktik.

Spor radi taktike se je med ameriški komunisti po volitvah ponovno pričel. Ruthenberg hoče agitirati za ustanovitev "masne farmerske-delavske stranke", Foster pa pravi, da je to oportunistem, kar se je dokazalo prav s to taktiko tekem zadnjih dveh let, ko je W. P. delala za masno in za federativno farmersko-delavsko stranko in pri tem potrošila samo za "federativno" \$50,000 ne da bi kaj dosegla.

Foster ima za seboj večino eksekutive, Ruthenberg pa upa, da bo pridobil večino narodnostnih federacij in z njimi porazil Fosterjevo stališče. Lore, ki predstavlja tretjo frakcijo v W. P., ima za seboj nemške in deloma židovske komuniste v New Yorku.

"Radnikovci" so se postavili na Ruthenbergovo stran, o Fosterju pa pravijo, da je nepraktičen in nekateri so ga celo krstili z imenom oportunist. Fosterjeva skupina pa dokazuje, da je Ruthenberg oportunist.

Fr. Novak se je v milwauški "D. S." z dne 18. decembra izjavil za Fosterjevo stališče, medtem ko je importirani Novak proti. V tej izjavi pravi urednik "D. S." med drugim:

"Naši nasprotniki iz s. p. tabora bodo nedvomno zakričali, da so se pojavila med nami nasprotstva, da ne vemo kaj hočemo, toda jim moramo z ravnodušnostjo pustiti to veselje in nadaljevati s svojim delom, z iskanjem prave poti, prave taktike, ki nam bo prinesla uspehe."

Torej pravo taktiko in pravo pot je treba šele najti, drugače je ne bi iskali že šesto leto.

Na nekem drugem kraju istega članka pravi: "Mi nismo socialistična stranka, ki slepo sledi svojim voditeljem s sebičnimi nameni, mi nismo politični slabiči, ki niso v stanju razločevati resnice od laži, napačne taktike od prave."

Kako se to vjema? Če je Foster v pravem je Ruthenbergovo stališče napačno. Če ima "Radnik" prav tedaj se urednik "D. S." moti. Če je treba šele najti pravo taktiko in pravo pot, tedaj so bile vse dosedanje zgrešene.

Ako se motimo mi, ki smo človeški, ni nič čudno. Čudno je, da se motijo nezmotljivi ljudje.

Ako v vaši naselbini še ni socialističnega kluba, ga ustanovite. Ako ni v naselbini zastopnika Proletarca, se priglasite vi.

Zastopniki Proletarca.

ARIZONA.

LLowell: W. Krall.

CALIFORNIA.

San Francisco: Joseph Koenig.

COLORADO.

Crested Butte: Ant. Slobodnik.

Bon Carbon: Tony Stimberger.

Primero: Edward Tomsich.

Somerset: Anton Majnik.

IDAHO.

Mulan: John Jackson.

ILLINOIS.

Auburn: Jos. Kogay.

Carlinville: Jos. Korsič.

Chicago: Frank Aleš, Frank Zajc, Fr. Udovich, Frances A. Tuchar, Fr. Benchina, Chas. Pogorelec, S. Bojanovich, Fr. Florjancich.

Cicero: Anton Putz.

Mascoutah: John Biskar.

Nokomis: L. Groser.

Springfield: Jos. Ovca, John Goršek.

Viriden: Frank Stempihar.

Waukegan in No. Chicago: Ant. Kogovšek.

INDIANA.

Blanford: John Cestnik.

Clinton: Christina Omahne.

Universal: Fr. Juvan in Vinc Verhovnik.

KANSAS.

Arma: M. Gorenc.

E. Mineral: John Brezovar.

Franklin: L. Markovich.

Girard: Joseph Klinkon.

Gross: John Kunstelj.

Mulberry: Ant. Divjak.

West Mineral: John Marolt.

MICHIGAN.

Detroit: R. Potočnik, Jos. Ivec, Thom. Petrich.

MINNESOTA.

Buhl: Max Martz.

Chisholm: Frank Klun, Joe Ule, Joseph Sterle.

Ely: John Teran, Jac. Kunstelj.

Hibbing: F. Grum.

MONTANA.

Butte: Rudolf Kap.

Red Lodge: K. Erznožnik.

NEW YORK.

Little Falls: Fr. Petavs.

OHIO.

Bannock: Frank Kadivnik.

Barberton: Joseph Tursich.

Blaine: Frank Germ.

Cleveland: John Krebelj, Lawrence Gorjup, Fr. Ludvik, John Lazar, Andrej Bogataj.

Collinwood: Jos. Presterl, John Prudich.

Girard: John Kokošin.

Glencoe: Ignatz Zlemberger.

Kenmore: John Tancik.

Maynard: Andy Zlatoper.

Niles: Frank Kogovšek.

Wadsworth: Anton Pečnik.

Warren: Jack Kotar.

OKLAHOMA.

Henryetta: John Rakeff.

PENNSYLVANIA.

Acosta: Geo Kristell.

Avella: Frank Bregar, Martin Kaucich.

Bon Air: Peter Bukovec.

Canonsburg: Marko Tekavec, John Jereb, John Terčelj.

Export: Jos. Britz.

Farell: Fr. Vicozi.

Finleyville: Fr. Pernishek.

Forest City: Frank Rataic, H. Stanich.

Harwick: A. Bertl.

Hendersonville: Alb. Karničnik.

Hermine: Anton Zornik.

Homer City: Andrej Ober, Andy Simčič.

Irwin: Jerney Kokelj.

Johnstown in okolica: Andrew Vidrich.

Krayn: Louis Sterle.

Lawrence: Louis Britz.

Library: Mike Primozich.

Lloydell: Ant. Zalar.

Luzerne: John Matičič.

Meadowlands: Leonard Lenassi.

Midway: Louis Capuder.

Moon Run: Lukas Butya.

Morgan: J. Kvartič.

Pittsburgh: John Ban, Louis Kveder, Louis Glaser.

Renton: Anton Chater.

Sloan: John Pirih, M. Klopčič.

Southview: Ant. Rupnik.

Spangler in okolica: Paul Les.

Vandling: Jos. Čebular.

Verona: Rock Lesar.

W. Newton: Jos. Zorko.

Wpiano: Math. Drap.

Willock: John Koplenik.

UTAH.

Hiawatha: John Strbašnik.

Murray: M. Zugel.

Scotfield: P. Zmrzlikar.

Sunnyside: Anton Smolich.

W. VIRGINIA.

Lowsville: Tony Zupančič.

Meriden: John Korošec.

Purglove: Anton Maslo.

Reynoldsville: Bartol Louis.

Star City: Rosie Selak.

WISCONSIN.

Kenosha: Frank Zerovec.

Milwaukee: John Shabus, Frank Perko.

Sheldon: Ignac Kolar.

Sheboygan: Fr. Saje, Fr. Bizjak.

WYOMING.

Rock Springs: Mrs. J. Jereb.

So. Superior: L. Jeraša.

Sublet: Jos. Turk.

Ako želi kdo prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski kolektar, brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu pridobene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za njegovo glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika izpuščeno, naj se oglasi, da bomo popravili imenik.

OGLAŠAJTE PRIREDBE KLUBOV IN DRUŠTEV V "PROLETARCU"!

V zalogi Proletarca je izšla nova ilustrirana brošura

"ROPARSKA TROJICA"

Cena posameznemu izvodu 50c.

Poleg te brošure vam priporočamo še sledeče: "Ali je religija prenehala funkcionirati", 20c, "Katoliška cerkev in socializem", 25c, "V novo deželo", 25c. Ako naročite vse štiri brošure skupaj, vam jih pošljemo vse za \$1.00. Naročila naslovite na:

"PROLETAREC",

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

USTAVITE KAŠELJ TAKOJ; VZEMITE SEVERA'S COUGH BALSAM

Pravi odpomoček -- prijetno zdravilo -- 25c in 50c.

Severa's Cold and Grip Tablets

povzročo takojšno odpomoč od prehlada. 30c. — Poskusite najprej pri lekarju

Severov Almanah 1925 za razpečavanje v lekarnah, ali pa od
W. F. SEVERA CO., - CEDAR RAPIDS, IOWA